

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันบุคคลในวงการศึกษา เริ่มเห็นความสำคัญของดนตรีศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยได้บรรจุวิชาดนตรีไว้ในหลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะต่างเห็นพ้องกันว่าดนตรีเป็นวิชาการที่มีคุณค่าช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจอ่อนโยน ประณีต มีนิสัยอันดีงาม รู้จักแสดงออกและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ได้

ในการสอนวิชาดนตรีนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้คือสื่อการสอน ทั้งนี้ เพราะดนตรีเป็นเรื่องของเสียงซึ่งเป็นนามธรรม ดังนั้นการเรียนดนตรีถ้าหากไม่มีสื่อการสอนประกอบแล้วก็อาจไม่บรรลุจุดประสงค์ที่สมบูรณ์ คุณค่าของสื่อการสอนจึงปรากฏเด่นชัด ผู้สอนจึงต้องจัดหาสื่อการสอนมาช่วยให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด

คุณค่าโดยทั่วไปของการใช้สื่อการสอนนั้นมีดังนี้ (กวีจร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา 2515: 43-44)

1. เป็นศูนย์รวมความสนใจ
  2. ช่วยให้บทเรียนเป็นที่น่าสนใจ
  3. ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวาง
  4. ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ร่วมกัน
  5. ทำให้สิ่งที่เข้าใจยากเข้าใจได้ง่ายขึ้น
  6. ทำให้ใช้เวลาในการสอนน้อยลง
  7. สามารถแสดงความหมายของสัญลักษณ์หรือคำค้นต่าง ๆ ทางดนตรี
- เช่น ซ้ำ เร็ว ดัง ค่อย โดยการดูโน้ตเพลงและฟังเสียงเพลงประกอบจาก เทปบันทึกเสียง หรือแผ่นเสียง

สื่อการสอนดนตรีที่สำคัญในการเรียนดนตรีอย่างหนึ่งคือ เครื่องดนตรี ทั้งการสอน ดนตรีศึกษาและดนตรีเชิงทักษะ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนดนตรีศึกษา มักเป็นเครื่องดนตรี ประกอบจังหวะต่าง ๆ คีย์บอร์ด ชล้อย เป็นต้น ซึ่งใช้เล่นประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจองค์ประกอบของดนตรีได้ดียิ่งขึ้น ส่วนเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนทักษะ สำหรับผู้เรียนได้เล่น ผูกฝน เป็นเครื่องดนตรีประจำตัวที่มีความสำคัญ เครื่องดนตรีที่ใช้ควรมี คุณภาพดี ทนทาน เพื่อประโยชน์คุ้มค่าในการใช้งาน

หลักสูตรวิชาดนตรีศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เน้นให้นักเรียนได้รู้จัก เครื่องดนตรีทั้งไทยและสากล และให้มีโอกาสฟังและรู้จักเสียงเครื่องดนตรีนั้น ๆ เพื่อเป็น พื้นฐานในการเรียนดนตรีในชั้นต่อ ๆ ไป (กรมวิชาการ 2521:35) วิธีสอนที่ดีที่สุดก็คือการให้ นักเรียนได้เห็น ได้สัมผัสเครื่องดนตรีของจริง และได้ฟังเสียงที่บรรเลงออกมาโดยตรง (Greenberg 1979: 219) แต่สภาพการจริง ๆ ในปัจจุบันจะพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่สามารถปฏิบัติได้เพราะเครื่องดนตรีมีราคาแพง โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีเพียงเครื่องดนตรี นี้น ๆ เช่น เมโลเดียน หรือชลุ่ยไทยเท่านั้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ภาควิชาสารัตถศึกษา 2525: ไม่ปรากฏเลขหน้า) ดังนั้นการใช้ภาพเครื่องดนตรีขณะนักดนตรี กำลังบรรเลงพร้อมทั้งเปิดเสียง เครื่องดนตรีชิ้นนั้นประกอบก็จะใช้ทดแทนเครื่องดนตรีของจริงได้ นอกจากนี้การใช้เครื่องฉายภาพทึบแสง (opaque projector) หรือสไลด์ ฉายภาพให้ เครื่องดนตรีปรากฏบนจอจะช่วยให้เด็กมีความสนใจ และเกิดความคุ้นเคยได้ (Williams 1975: 81)

ปัจจุบันเมื่อต้องการสอนนักเรียนให้รู้จักเครื่องดนตรี โดยเฉพาะเครื่องดนตรีสากลนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่มักใช้ภาพและเสียงประกอบกัน เสียงที่ใช้ประกอบภาพนั้นจะนำมาจากแผ่นเสียง ที่ผลิตจากต่างประเทศ ซึ่งแสดงเสียงของเครื่องดนตรีในลักษณะของเสียงสูงต่ำและบรรเลง ทำนองเพลงสากลนั้น ๆ ซึ่ง บราวน์ (Brown 1971: 2114-A) ได้เสนอแนวความคิดว่า ครูดนตรีมักจะไม่ค่อยเต็มใจที่จะใช้วิธีการใหม่ ๆ มาพัฒนาสื่อการสอนเพื่อให้เกิดสภาพการเรียน ที่น่าสนใจและเข้าใจเด็กและครูมักจะมีความจริงที่ว่านักเรียนทุกคนที่เรียนวิชาดนตรีนั้นมักจะรู้จัก และคุ้นเคยกับดนตรียอดนิยม (popular music) เพลงที่เด็กสนใจและฟังอยู่อย่างสม่ำเสมอ นำจะนำมาใช้ประกอบการสอนในบางเรื่อง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความสนใจเพิ่มมากขึ้นได้ นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มนักดนตรีวงเดอะยามาฮาฮาร์ด (the yamaha sound 2531: สัมภาษณ์) จากบริษัทสยามกลการ ซึ่งมีประสบการณ์ในการอบรมดนตรีให้แก่

ครูดนตรีและนักเรียน นิสิต นักศึกษาตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เกี่ยวกับชนิดของ เครื่องดนตรีสากลในวงดนตรีพบว่า การนำทำนองเพลงที่ผู้เรียนคุ้นเคยหรือรู้จักโดยเฉพาะ เพลงไทยยอดนิยมทั้งหลายมาบรรเลงโดยเครื่องดนตรีที่จะแนะนำให้ผู้เรียนได้รู้จักนั้น จะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอย่างมากและจะเรียนด้วยความสนุกสนาน ซึ่งดีกว่า การที่จะเพียงแค่วาดเสียงสูงต่ำหรือบรรเลงเพลงสากลที่ผู้เรียนไม่เคยได้ยินมาก่อน ความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์มีผลที่ใกล้เคียงกับผลงานวิจัยของ บราวน์ ซึ่งได้ทำการ วิจัยเกี่ยวกับการเปรียบเทียบการใช้ดนตรียอดนิยม (popular music) กับดนตรีคลาสสิก (serious music) ในการสอนทักษะการฟังดนตรี (listening skills) โดยใช้ สไลด์ประกอบเสียง พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่างกัน แต่กลุ่มตัวอย่างมีความตื่นตัวมาก กับวิธีสอน ซึ่งบราวน์ ได้เสนอว่าน่าจะนำวิธีดังกล่าวไปทดลองกับวิชาดนตรีในแขนงอื่น ๆ บ้าง

แม้ว่าผลจากการสัมภาษณ์และข้อเสนอแนะของบราวน์ จะสนับสนุนการใช้เพลงที่ ผู้เรียนรู้จักคุ้นเคยประกอบการสอนวิชาดนตรี แต่ในด้านการผลิตสื่อการสอน สุนันท์ ปัทมาคม (สุนันท์ ปัทมาคม 2530: 88-90) ได้กล่าวถึงวิธีการเลือกเพลงหรือดนตรีประกอบคำบรรยาย ในการผลิตสื่อประสม สไลด์ประกอบเสียงว่า เพลงที่ใช้ไม่ควรเป็นเพลงคุ้นเคยเพราะถ้าผู้ฟัง รู้จักทำนองดีแล้ว เมื่อนำมาใช้ประกอบคำบรรยายผู้ฟังจะนึกถึงเรื่องราวของเพลง ยิ่งถ้า เคยชอบเพลงนั้นมาก่อนผู้ฟังจะสนใจฟังเพลงมากกว่าคำบรรยาย ซึ่งเหตุผลดังกล่าวอาจอธิบาย ตามหลักจิตวิทยาในเรื่องของการรับรู้ (perception) ของมนุษย์ที่ว่า มนุษย์จะรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ ได้ ก็โดยใช้อยวัยวะสัมผัส (sensory organ) ที่เรามีอยู่ อันได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น ผิวกาย ซึ่งจะทำหน้าที่รับสัมผัสและนำความรู้สึกจากการสัมผัสนั้นไปแปลความหมาย โดยมนุษย์ จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมมาแปลความหมายของการสัมผัส จึงจะทำให้เกิด การรับรู้กับสิ่งเร้านั้น ๆ ได้ (จำเนียร ช่วงโชติ และ คณะ 2515: 1-20) ดังนั้นในการเลือก เพลงประกอบการสอน การใช้เพลงที่ผู้เรียนรู้จักหรือชอบฟังนั้น ผู้เรียนเมื่อได้สัมผัสกับสิ่งเร้า คือได้ยินเสียงเพลง จะต้องนำเสียงนั้นไปแปลความหมายโดยใช้ประสบการณ์เดิม หากผู้เรียน มีประสบการณ์กับเพลงมาก่อนแล้วก็จะนึกถึงเรื่องราวของเพลงนั้น ๆ เช่น นึกถึงนักร้อง เนื้อร้อง ทำนองเพลง หรืออาจร้องเพลงนั้นตามไปด้วย แทนที่จะสนใจคำบรรยาย

เนื่องจากยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่แน่ชัดได้ว่า ควรใช้ทำนองเพลงประเภทใด ประกอบการเสนอภาพเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเปรียบเทียบ ผลของการใช้ทำนองเพลงประกอบภาพเครื่องดนตรี ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสียงของ

เครื่องดนตรีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ทำนองเพลง 2 ชนิด คือทำนองเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยและไม่คุ้นเคยเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ โดยหวังว่าผลงานวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนเรื่องเสียงของเครื่องดนตรีด้วยทำนองเพลงที่คุ้นเคยและไม่คุ้นเคยประกอบภาพ

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนเมื่อเรียนเรื่องเสียงของเครื่องดนตรีด้วยทำนองเพลงที่คุ้นเคยประกอบภาพ และทำนองเพลงที่ไม่คุ้นเคยประกอบภาพจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ภาพที่ใช้ในการวิจัยคือสไลด์ ขนาด 2x2 นิ้ว
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวัดในด้าน ความจำเสียงเครื่องดนตรีโดยให้นักเรียนฟังเสียงเครื่องดนตรีที่บรรเลงเป็นทำนองเพลง แล้วเลือกภาพเครื่องดนตรีที่ตรงกับเสียงที่ได้ยิน
3. เครื่องดนตรีที่ใช้ เป็นเครื่องดนตรีสากลในวงโยธวาทิตที่กำหนดไว้ในหลักสูตรดนตรีศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีได้คัดเลือกเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 8 ชิ้น ได้แก่ (1) ทรัมเปต (2) ทรอมโบน (3) ยูโฟเนียม (4) ทูบา (5) ฟลูต (6) บิคโคโล (7) คลาริเน็ต (8) เทนเนอร์ แซกโซโฟน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ทำนองเพลง หมายถึงเสียงที่จัดให้เข้ากับจังหวะ ซึ่งเป็นระดับสูงหรือต่ำต่อเนื่องกันไปตามกฎแห่งการดำเนินของระดับเสียง

2. ทำนองเพลงคุ้นเคย หมายถึงทำนองเพลงที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเคยได้ยินมาก่อนแล้วและสามารถจำทำนองนั้นได้ อาจจะรู้จักชื่อเพลงหรือไม่ก็ได้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้ทำนองเพลงหลาย ๆ ประเภท ทั้งเพลงไทยและสากล

3. ทำนองเพลงไม่คุ้นเคย หมายถึงทำนองเพลงสั้น ๆ ที่ผู้วิจัยแต่งขึ้นใหม่

4. เครื่องดนตรีสากล หมายถึงเครื่องดนตรีที่ถือเป็นมาตรฐาน นิยมใช้ทั่วไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการเลือกใช้ทำนองเพลงประกอบสื่อการเรียนเรื่องเสียงของเครื่องดนตรีให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. เพื่อเป็นแนวทางในการใช้เพลงประกอบสื่อการสอนต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ประกอบเสียง เทปโทรทัศน์ เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย